

סימן יג

ביאור בענין קיום בלב בהפרה

סותר דיבורו, דברים שזלזל כוי דברים,
 וכדחזינו דריצתה חורה ידות אף
 דאכתי הוי דברים שזלזל יעו"ש, וא"כ
 הקמה דינה כנדר דמהני זה דברים
 שזלזל כיון דאינו סותר, ורק דהר"ן זה
 להביא ראי' בהקמה, דליכא בהקמה דין
 לבעט כמו בנדר, וע"ז הביא ראי'
 משתיקה דיום שמשו, דאם הי' דינא
 לבעט בהקמה לא הוה מהני אומדנא,
 אבל מכיון דלא צעינן בהקמה לבעט
 שוב הדר דינא כמו בנדר דמהני צי'
 דברים שזלזל לאשוויי חלות דהקמה כמו
 בנדר.

צ"ן דף ע"ט. קיים בלבו קיים
 שא"ל להוליא בשפתיו, ונראה צעינ'
 דילפי' לה משתיקה דיום שמשו שהיא
 מקיימת, דטעמא מאי דכיון שעבר יום
 שמיטה ולא הפר גלי אדעתא שהוא
 רואה בקיומו של נדר, אלמא כל שזלזל
 לקיימו סגי. והגרע"א הק' דמאי ראי'
 היא זו, דצשתיקה דיום שמשו הא הוי
 אומדנא דמוכת, מש"כ הוי קיום אבל
 בקיום בלבו שאינו גלוי לכל הוי ככל
 דברים שזלזל דלא מהני.

וי"ל עפ"י המבואר ברשצ"א
 קדושין דף נ. דבנדרים היכא דאינו

סימן יד

בענין משכון דר' יצחק

בכסף ואין כאן כסף שיוכל לקנות וכ'.
 [והיינו ש"י הרמב"ן הוצא ברשצ"א
 דהתחייבות לא מהני לעשות קנינים
 משום דכסף אגיד גבי' ולא ילא מרשותו
 עיי"ש] אבל אם אדם נותן מחנה לחברו
 ונתן לו משכון צשציל המחנה משיבת
 המשכון כאילו זכה במחנה וכ'. וליחא
 דאין חילוק בין מחנה לקדושין ועס'
 אחד לכולם לפי שאין המשכון משועבד

קדושין דף ת: אמר רבא אמר רב
 נחמן התקדשי לי במנה והניח לה משכון
 עלי' אינה מקודשת מנה אין כאן משכון
 אין כאן איתצ"י קדשה צמשכון מקודשת
 כהם צמשכון דאחרים וכד' יצחק
 דאר"י מנין לצע"ח שקונה משכון שנא'
 ולך חבה לדקה אם אינו קונה לדקה
 מנין. וכי הרא"ש י"מ דהיינו דוקא
 צהגין אשכ ועבדים וכי לפי שנהגים

לכלום משום דאדם יכול לשעבד נכסיו לדבר שנתייבצו, אבל בדבר שלא נתייבצו לו לא חל שיעבוד על נכסיו וצמחה שאמר ליתן לו לא נתייבצו זה ולא יתתייבצו זה לעולם לפי שיכול לחזור בו, לפיכך לא נשעבד לו המשכון במשיכתו. והנה מדברי האבני מילואים צוין כ"ט סק"י נראה שהבין בדבריהם פירוש מחלוקתם אם אפשר לשעבד נכסים בלא שיעבוד הגוף. אמנם באמת קשה לפרש בן דהרי אכתי תליא בפלוגתא הראשונים אם מהני שיעבוד בפירוש למ"ד שיעבודא לאו דאורייתא ודעת כמה מהם דלא מהני וכמו שביאר הרמב"ם בחידושו למס' קדושין דף י"ג: משום דאין קנין לחלאין, וגם אמאי נקיע לה בגמ' דוקא במשכון ולא בנכס שיעבוד נכסים.

ונראה ציבור פלוגתאם, והנה עמדו כל הראשונים במה דמבאר בפסחים דף ל"א: ובגיטין דף ל"ז. דמשכון בשעת הלואה מהני לענין שלא ישמע ולענין כל יראה דחמץ הא מבאר צ"ח צ"ח האומנין ובשבעות דף מ. דינא דר' יוחנן דצ"ח קונה משכון חיו חלא חלא שלל בשעת הלואה, ושי' הרמב"ן במלחמות צ"ח שבעת הדינים וכן הרשב"א צ"ח השולח בגיטין דלמסקנא לא שני לן ולתרוויכו איתא לדינא דר"י ובפ' האומנין לא קאמר חלא על דרך הספק ותיסבא, עי"ש. אמנם דעת הרא"ש צ"ח דקדושין שם וכן החוס' בגיטין שם ד"ה שאני. דינא דר"י חיו חלא חלא שלל בשעת הלואה

חלא דכיון דלא בשעת הלואה קונה קנין גמור עד שיפדה בשעת הלואה נמי חליש שיעבודא לענין שמיטה וחמץ, [וכן כתבו החוס' בקדושין שם חלא דהוסיפו דמהני בו לקדש את האשה] ואריך להבין ציבור דבריהם דכיון דמבאר צ"ח השולח דשעבוד נכסים אף בשער שיש בו אחריות לא מהני לענין שמיטה במאי חליש שיעבודי דמשכון כיון דבשעת הלואה ליתא לדינא דר"י.

והנה ציבור דינא דר"י דצ"ח קונה משכון אין לו שייכות כלל עם שיעבוד נכסים רק דהוא דין אחר לגמרי וכמו שביאר הגר"ח ז"ל שי' רש"י דחייב באונסין דאינו מדין שואל [שהרי כבר עמד במלחמות דאין כל הנאות שלו וגם אסור להשתמש בו] חלא הייט דבמשכון יש לו החוב [אין דעם משכון ליגט דער חוב] וכשנאבד חבד חובו. וגם אמר ד"ח דאם מדין שואל ה"ה הדין בשעת שצורה ומחה אבל לפי הטעם המבואר לעיל תליא בשעת לקיחת המשכון [ומן הגר"ד ז"ל אמר להסביר בזה מחלוקת הרמב"ם והרא"ש צ"ח דמלוה ולוה כל"ד בחוטף משכון צרוע ונשרף המשכון דלשי' הרמב"ם צ"ח מהלי שכירות כל"א דס"ל כהחוס' דאינו חייב חלא בגניבה ואצידה לא הוי לאו הנייתן לתשלומין כיון דכחיוז חיו צעד לקיחת המשכון רק חיוז שמירה משא"כ הרא"ש דס"ל שם כרש"י ולפי"ד לעיל דאינו מטעם שואל רק מטעם שהמשכון הוא פלס החוב, החיוז הוא שפיר צעד לקיחה ומקרי

לאו כנייתן לחשלוּמין] ועוד חזין מעלה
 במשכון דע"י משיכת המשכון נמכר
 בחוצ ואפי' שיעבוד בגוף כמש"ל
 ברש"א בקדושין שם דאינו יכול למחול
 ועדיף ממכירת שטרות, ואף להחולקים
 על רש"י ביינו דוקא לענין אחריות,
 חבל הא לכו"ע קני לי לקדש זו האשה
 ולקנות זו עבדים וקרקעות, ועיין
 בקצוה"ח סימן ע"ב שפלפל אס יש על
 טענת משכון הוא בידי דין חזקה
 מטלטלין וכו' כדברי הגר"ח ז"ל
 שבהמשכון יש לו בחוצ וכוא תופס בו.
 אמנם בציאור דמשכון בשעת
 הלוואה דבזה ליחא לדינא דר"י וכו'
 מטעם שיעבוד נכסים חלא דאליס
 שיעבודו, נראה דהנה בחוס' ב"מ דף
 ד: ד"ה אין נשבעין הקשו למ"ד
 שיעבודא דאורייתא איך משכחת לה
 לדינא דמזדק מקלח העענה הא כופר
 שיעבוד קרקעות ואמר בזה הגר"ח ז"ל
 דשיעבוד נכסים דמלוה ע"פ אינו חלא
 דין ערבות משא"כ שיעבוד דשטר ביינו
 שיש לו קנין שיעבוד [כמדומה לי
 שהציאור משום דהוי שיעבוד צפירות]
 ולכן הוי כפירת שפי"ק, חבל במלוה
 ע"פ שהתביעה רק מדין ערבות הוי
 התביעה והכפירה בעלם החוצ, ומא
 שהחוס' מייאנו בזה ל"ל או דס"ל דגם
 שיעבוד צפירות הוי רק מדין ערבות
 דאם מדין קנין ודאי אין קנין לחלאין,
 או דאזלי לשיעחם צגע פשוט וצפי'
 הנזקין דאף שיעבוד צפירות לא מהני
 אי שיעבודא לאו דאורייתא. ועיין
 בקצוה"ח סי' ל"ט דלדעת שיעה זו

אף למ"ד שיעבודא דאורייתא לי"מ
 לשעבוד צפירות דאין קנין לחלאין כמו
 למשל אס דינו ציבורית והוא ישעבוד
 לו צעידית ורק דהחורה יכולה לשעבוד
 ממילא חבל לא ע"י קנינים.

חאו נראה בציאור דמשכון בשעת
 הלוואה דאיכו הוי מדין שיעבוד נכסים
 רק דאליס שיעבודו ואינו מדין ערבות
 רק מדין קנין שיעבוד כמו הנה דס"ל
 דשיעבוד צפירות מהני, והכא לכו"ע
 מהני דלא איכו קעציד זה רק החורה
 שיעודה ולהכי מהני זה לענין שמיטה
 וחמץ כיון דיש לו קנין שיעבוד ולא רק
 דין ערבות מקרי של אחיך צידך וגם
 מאוי צידך. ואף דצפי' השולח צדף ל"ז.
 מסקינן דאף שטר שיש לו אחריות
 נכסים לא מהני לענין שמיטה ואיך
 נפרש זה להנה דס"ל דשיעבוד צפירות
 מהני ול"ל אחת מצ' חלה, או דלא
 כהגר"ח ז"ל ונאמר דבכ"מ שיעבודו
 צפירות נמי לא הוי חלא ערבות [וכמו
 שרצינו לומר בזה בדעת החוס' ב"מ דף
 צקושיחם] דבקנין כו"ע מזדו דלא הוי
 לחלאין, משא"כ הכא במשכון דהחורה
 נתנה לו קנין שיעבוד זה והחורה שפיר
 מליח לשעבוד, או דנימא דבאמת להנה
 שיעות דס"ל דשיעבוד צפירות מהני יחי'
 לנו הכרח מסוגיא דהשולח דאף היכא
 דיש לו קנין שיעבוד נמי לא מהני
 לשמיטה וחמץ משא"כ לשי' החוס'
 דשיעבוד צפירות לי"מ אין לנו הכרח
 זה ושפיר כתבו דמשכון בשעת הלוואה
 דהחורה חלמא לשיעבודא ויש לו קנין
 שיעבוד כיון דמאינו דשלא בשעת הלוואה

הב"ש דא"י לקדש צו אשה, ובים של שלמה כי שאם באהא חופן צא לידו הוותן המשכון שוב א"י לחבוע ממנו, וכיינו שאין לו שום זכותים בדבר, וא"כ צב"מ במשכון בשעת הלואהו נכי דס"ל שיעבודא לאו דאורייתא מ"מ הרי איכא דינא דאל תחזיר ואולי דזה מהני גם לענין שמיטה וחמץ אף דשיעבוד נכסים לא מהני.

ולפ"ז נראה צביאור מחלוקת הרמב"ן והרא"ש דזה כו"ע. מודו דלשעבד נכסים בלא שיעבוד הגוף א"א ורק דכבא לשי הרמב"ן איכא ע"י משיכת המשכון גם חיוב הגוף ואולי לעממיהו, דלשי הרמב"ן והרא"ש דלמסקנא איכא דינא דר"י גם במשכון בשעת הלואהו וא"כ הרי כשיחייב הרי יוכל ע"י המשכון הזה למכור חובו לאחר הרי דהמשכון הוא גוף החוב, וא"כ יכול גם משיכת המשכון להיות מעשה הקנין כמו סודר על החוב שיחייב צו, דהמשיכה במשכון הרי הוא משיכה בהחוב והכלל הוא דאם רק לאחר החיוב יוכל ע"י המשכון למסור חובו לאחר חזינן דהמשכון הוא ע"א החוב משא"כ לשי הרא"ש דדינא דר"י אינו אלא בשלא בשעת הלואהו אינו אלא מדין שיעבוד נכסים וא"י ע"י למכור החוב לא מלי ג"כ להיות מעשה קנין על ע"א החיוב דזה כו"ע מודו דאם יאמר הרי אני מקנה לך שיעבוד נכסים בקרקעות וע"ז אחייב במנה זה גם להרמב"ן לא מהני דשיעבוד נכסים לא מלי למיבוי מעשה קנין על

קני לי לגמרי מדר"י ומהני זה לשמיטה וחמץ.

והנה כמה דנחלקו צב"צ צפ"י גע פשוט דף קע"ה צשיעבודא דאורייתא כתב הרשב"ם שם דמאן דס"ל שיעבודא דאורייתא נפקא לי מהא דיוליא חליך אח העבוע ולמאן דס"ל לאו דאורייתא מוקי לקרא במשכנו שלא בשעת הלואהו, ועיין בתוס' שם ד"ה דבר תורה שחמהו עליו, וצביאור דברי הרשב"ם נראה לפי דברינו, דמאן דס"ל שיעבודא דאורייתא יליף לה מהא דמשכון בשעת הלואהו דהוי נמי מדין שיעבוד נכסים רק דאליס שיעבודו ומהני לשמיטה וחמץ, אבל אם לא ה"י בכלל דין שיעבוד נכסים לא הוי גם דין משכון בשעת הלואהו כיון דמדין שיעבוד אחינן עלה, ומאן דס"ל שיעבודא לאו דאורייתא מוקי לקרא במשכון שלא בשעת הלואהו וזה לא שייך כלל לדין שיעבוד נכסים רק מדינא דר"י דצפ"ח קונה משכון.

אמנם נראה דאף למאן דס"ל שיעבודא לאו דאורייתא שייך דינא דמשכון בשעת הלואהו עפ"י מה שבי החוס' בקדושין שם, צשם רבנו חיים כהן שאם אמר אדם לחבירו אהן לך מנה במתנה והילך משכון עליו ואל תחזיר לי המשכון עד שאתן לך המנה דלא ודאי יכול לעכב המשכון עד שיתן במנה. וצביאור דבריו היינו שלא נחייב במנה כלל וגם לא זכה כלל בגוף חפץ זה רק שהלה מחל תביעתו שיוכל לעכבו עד שיתן המנה, וצב"מ הביא צשם

החיוצ כיון דגם זכיוחו א"י ע"י נכסים זלזד יכול למכור זדין מכירת
השעבוד למכור החוצ, ורק אח השיעבוד שטרות.

סימן טו

בענין קנין איסור בע"ע

קנין הגוף על מעשי ידיו לכך יכול להולד מזה קנין איסור, והנפ"מ דלמ"ד המפקיר עצדו ילא לחירות ולריך ג"ש מפני הקנין איסור שיש בו, מ"מ זע"ע לא יהי לריך, זכיון שהפקיר אותו וזבטל הקנין ממון ממילא נפקע גם הקנין איסור, משא"כ זעצד כנעני שיש לו בו קנין איסור מיוחד, אזל הריעצ"א דס"ל שאין לו קנין הגוף על מעשי ידיו וסגי זאמח להפקיע הקנין ממון זמחילה זעלמא א"כ שוב א"א לומר שהקנין איסור מסתעף מזד הדין ממון לכך פירש שיש לו בו קנין איסור מיוחד.

זדף ע"ז: שם. אמר רבא זאח אומרת. עצד עצרי גופו קנוי וברב שמחל על גרעונו אין גרעונו מחול. ופירש הרשז"א זשם הרמז"ן וכן היא שיטת הריעצ"א זבאמח על הקנין ממון סגי זמחילה זעלמא אלא לריך גע שחרור מפני הקנין איסור שבו שהרי מותר זשפחה כנענית, וזחוס' שם חולקים ע"ז וס"ל דליכא זעצד עצרי קנין איסור דמח שמותר זשפחה כנענית כזכו החוס' זריש פי' הערל זיצמוח דהוא משום עצודת רבו שלריך שיעבוד זין זיום וזין זלילה עי"ש, אלא שיש לו קנין הגוף על מעשי ידיו ולא מהני להפקיע אח הקנין ממון זמחילה זעלמא, וזאז"מ זחשר סי' י"ז הקשה על דברי החוס' דאטו משום עצודת רבו נחיר לעצד איסור לא יהי קדש. ונראה לפרש זבאמח גם לשי החוס' יש להרצ זהעצד קנין איסור אלא זעצד כנעני יש להרצ שני קניינים מיוחדים קנין ממון וקנין איסור וזעצד עצרי הקנין איסור מסתעף מזד הקנין ממון. והיינו כיון דס"ל לחוס' שיש לו

ומה שנחלקו החוס' והריעצ"א אם מוכר עצמו מותר זשפחה כנענית מדעתו, נראה דלשיטתייהו אזלי, דלשי הריעצ"א שיש לו קנין איסור מיוחד א"כ אפי' זמוכר עצמו שאין יכול לכופו מ"מ מותר, אזל לשי החוס' שהקנין איסור נמשך מזד הדין ממון א"כ אפשר לומר דדוקא כשיש לו זכות לכופו, אז זה עושה לקנין איסור משא"כ זמוכר עצמו, ומה שזכיוחו